

Hikmet Yurdu, İmam Matürîdî ve Matürîdîlik Özel Sayısı,
Yıl: 2, S.4 (Temmuz-Aralık 2009), ss. 195 - 197

Kitap Tanıtımı

Yrd. Doç. Dr. Ali Duman
İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku ana bilim Dalı
aduman@inonu.edu.tr

Büyük Türk Alimi Matürîdî

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Vehbi Ecer

Yesevî Yayıncılık, II. Baskı, İstanbul 2007, 189 sayfa.

ISBN: 975-795-029-7

Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Ana Bilim Dalı emekli öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Ahmet Vehbi Ecer tarafından kaleme alınmış olan eser, yazarın 1978 yılında yayınlamış olduğu **Türk Din Bilgini Matürîdî** adlı kitabının, 2005 yılında yeniden gözden geçirilerek genişletilmiş şeklidir. Eser bir giriş ve sekiz bölümden oluşmaktadır.

Eserin sunuş kısmında, Yesevî Yayıncılık adına Erdoğan Aslıyüce'nin, kitabın hazırlanması konusunda A. Vehbi Ecer ile yaptığı diyaloglar özetlenmiştir.

Eserin giriş kısmı "Bir Kültür Ögesi Olarak Dinimiz ve Tarihimiz" başlığını taşımaktadır. Bu kısımda yazar, dinin insanlık için önemine vurgu yaptıktan sonra, sosyolojik bazı tespitlerde bulunmaktadır. Bu tespitlerden biri olarak ilahi dinin tevhit ilkesinin, toplumsal açıdan kaynaşma, birleşme ve bütünleşmeye yol açtığı vurgulanmakta ve bu husus Kur'an-ı Kerim'den çeşitli ayetlerle desteklenmektedir. Bununla birlikte, dinin anlaşılıp, hayata geçirilmesinde yaşanan bazı zorlukların, farklı düşünme biçimlerinin sevkiyle kimi zaman ayrışmalara ve hatta çatışmalara yol açması gerçeği de inkar edilemez bir gerçektir. Dinin farklı anlaşılış ve yorumlanış biçimleri ise zamanla sistemleşerek, farklı inanç gruplarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. İslam Peygamberi bu hakikatin vurgulayan veciz hadisiyle toplumun ihtilafın, çatışmanın kaçınılmaz olduğunu göstermiştir (s.20).

Toplumların kültüründe dil ve dinin önemine işaret eden yazar, kültürün milli olduğunu vurgulayarak, Türklerin farklı dinlere girmiş olmalarına rağmen, esasen Hanif Dini denilebilecek bir inanca sahip oldukları için İslam'ı din olarak benimsemekte zorlanmadıklarını vurgulamaktadır. (s.20-23)

İslam'ı en iyi anlayanlardan birinin de büyük Türk bilgini Maturidi olduğunu belirten A. Vehbi Ecer, Maturidi'nin din'i Allah'ı bilmek ve ona inanmak şeklinde anladığını ve bu sebeple din-şariat ayırımı yaptığını söylemektedir. Maturidi'ye göre din inançlardan oluşurken; şariat, ibadet, ahlak ve dünyevi eylemleri içermektedir. Dolayısıyla inanca dair hususlarda değişme olmazken, şariatların değişebileceği bu ayırımdan ortaya çıkmaktadır (s. 25-26).

Dinin iyi anlaşılıp, uygulanmasında tarihin rolünü vurguladığı, giriş kısmının sonunda yazar, Türk tarihinin ortaya çıkardığı en büyük din bilginlerinden biri olan Maturidî'nin tanınmasının önemine işaret etmektedir (s.26-27).

Eserin birinci bölümü "Maturidî'nin Hayatı ve Muhiti" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında Maturidî'nin biyografisi verildikten sonra, eserleri tanıtılmış, Maturidî'nin yaşadığı dönemdeki coğrafi ve siyasi ortamlarla birlikte, dini ve fikri akımlar tartışılmıştır. Maturidî'nin yaşadığı dönemdeki dini ve fikri akımların belli başlıları şunlardır: Eş'arilik, Haricilik, Babekilik, Cebriyecilik, Dehriilik, Kerramilik, Selefilik, Mürcielik, Mu'tezilecilik (s. 47).

Kitabın ikinci bölümü "Maturidî'nin Tanınması ve Takipçileri" başlığını taşımaktadır. Bu bölümün ilk kısmında Maturidî'nin, İbn Nedim, Şehristani, Abdülkahir Bağdadi gibi önemli kelim, mezhepler tarihi yazarları tarafından göz ardı edildiği belirtildikten sonra, bunun sebeplerinden biri olarak Maturidî'nin Türk olması sebebiyle mevaliden kabul edilerek Arap ırkçılığı ve çağdaşı olan Eş'ari'nin mezhebinin devlet desteğine sahip olması nedeniyle göz ardı edildiği vurgulanmaktadır (s.61-62).

Bu bölümün ikinci kısmında İmam Maturidî ve Maturidî düşüncesinin tanınmasında Semerkand bölgesi alimlerinin rolü gösterilmekte ve özellikle Nesefî'nin et-Tabsiratü'l-Edille adlı eserine işaret edilmektedir (s.64).

Kitabın üçüncü bölümü "Maturidî'nin Metodu" başlığını taşımaktadır. Yazar bu bölümde İmam Maturidî'nin, inanç ve fıkhıdaki metodu hakkında bilgi verdikten sonra, tefsirciliği üzerinde durmakta ve Maturidîliğin diğer mezheplerden farklarına işaret etmektedir (s. 71-90).

“Maturidî’de İman, Allah, Peygamberlik Anlayışı” başlığını taşıyan dördüncü bölümde, “kalp ile tasdik, dil ile ikrar” şeklindeki İmam Maturidî’nin iman tanımı verilmekte (s.91), daha sonra iman-amel ilişkisi üzerinde durularak, Maturidî’ye göre iman ile amelin farklı olduğu gösterilmektedir (s. 94). Daha sonra Allah’ın varlığı ve bilinmesi konusuna geçilerek burada, haber, duyular, akıl ile Kur’an-ı Kerim’den çeşitli ayetlerle Allah’ın varlığı ve birliğinin Maturidî tarafından ispatlandığı belirtilmektedir (s. 97). Yine bu bölümde kelami tartışmalardan olan Allah’a şey denilip denilmeyeceği, Allah’ın görülüp görülmeyeceği gibi konular tartışılmakta ve bu konularda İmam Maturidî’nin yaklaşımı gösterilmektedir (s. 98-101). Dördüncü bölümün sonunda peygamberlik kurumuna Maturidî’nin yaklaşımı özetlenmiştir. Maturidî’ye göre her ne kadar Allah’ın akılla bilinmesi ve bulunması mümkün olsa da, ona nasıl ibadet edileceği, nelerin helal nelerin haram olduğu, emir ve yasakların neler olduğu gibi konuların bilinmesinde peygambere ihtiyaç vardır (s. 102-103).

“Maturidî’ye Göre Bilgi, Akıl ve İrade Hürriyeti” başlığını taşıyan beşinci bölümde yazar, bu kavramların Maturidî tarafından nasıl anlaşıldığını açıklamaktadır (s. 109-124).

Altınca bölüm, “Şeriat, Tarikat, İbadet” başlığını taşımaktadır. Maturidî’ye göre din ve şeriatın ayrı şeyler olduğu açıklandıktan sonra, Maturidî’nin tarikatlar karşı tutumu gösterilmekte ve ibadetler üzerinde durulmaktadır (s. 125-139).

Yedinci bölüm, Maturidî’nin takipçilerinden Ömer Nesefî ve akaid kitabına ayrılırken, sekizinci ve son bölümde Maturidî düşüncesinin Türk Milleti’nin dini uyanışında yapabileceği katkılar üzerinde durulmaktadır (s.155-165).

Kitap bir sonuç, bibliyoğrafya ve dizinle tamamlanmıştır.

Emekli öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ahmet Vehbi Ecer tarafından yazılmış olan Büyük Türk Alimi Maturidî kitabı, İmam Maturidî hakkında bilgilenecek isteyenler için gerçekten faydalı ve yol gösterici bir eserdir.